

НАБЛЮДЕНИЯ НАД ТЕКСТОЛОГИЧНИТЕ ДУБЛЕТИ В СТИШНИЯ ПРОЛОГ ОТ ТЪРНОВСКАТА МУ РЕДАКЦИЯ

Петър Кривчев

OBSERVATIONS ON THE TEXTUAL DOUBLETS IN THE PROLOGUE IN VERSE
FROM ITS TURNOVO EDITION
Petar Krivchev

Abstract: This article discusses textual doublet, excerpted from the Turnovo edition of the mid-fourteenth century Prologue in Verse. Special attention is paid to the textual doublets of nouns. The presented lexical units are accompanied by their Greek form, and each doublet is given in context, and the specific volume, page, and line of work are indicated in brackets. In addition, the word formation of the given lexical units is also included.

Keywords: Prologue in Verse, textual doublets, nouns, word formation

<https://doi.org/10.46687/QPHA6615>

Прологът се разпространява като два отделни паметника: Пролог (често наричан Прост пролог, Нестишен пролог, Обикновен пролог) и Стишен пролог. Наименованието Стишен пролог е свързано с въвеждането на проложни стихове – двустийния или тристийния, които предхождат кратките жития в сборника (Lihachev 1983: 132-139).

Стишният пролог е създаден във Византия през втората половина на XII век на основата на Петровия синаксар (Petkov 1990: 288) и представлява агиографски календарен сборник, съдържащ кратки (проложни) жития за светци – мъченици, подвижници и светски лица.

В България Стишният пролог възниква през първата половина на XIV век и изтласква Простия пролог (за разлика от Русия, където тези два сборника съществуват паралелно с известен превес на Пролога до XVII век, когато през 1641 г. се появява неговото първо печатно издание).

Прологът отдавна предизвиква интереса на учените. Обърнато е сериозно внимание на редица важни въпроси относно неговото възникване и разпространение, относно съдържанието и езика му, неговият състав е използван като основа за създаване на многобройни славянски съчинения.

В сравнение с научната литература върху проблемите на Пролога, изследванията за Стишния пролог са много по-малко. Изследвани са отделни въпроси, свързани с издирване и описване на неизвестни преписи. Други изследвания са правени във връзка с решаване на въпроса за определяне на преводите и редакциите; публикувани са също така неизвестни проложни текстове.

През 2000 година от печат излезе книгата на Г. Петков върху Стишния пролог. Предмет на изследване в неговия труд са основни археографски, текстологически и литературно-исторически проблеми на Стишния пролог. Направен е и опит за пълното представяне на проложните стихове за цялата година (Petkov 2000).

Доскоро текстовете на Стишния пролог не бяха използвани в езиковедските изследвания върху среднобългарския период на старобългарския език, но в последните години редица интересни въпроси, свързани с езика на

текстовете, бяха разгледани от Л. Тасева, М. Спасова, А. Тихова, О. Щеглова, Е. Гончаренко.

Изследването на дублетността стана възможно благодарение на поредицата „Търновската редакция на Стишния пролог“, в която са публикувани проложните текстове от Търновската редакция на Стишния пролог по най-старите точно датирани български ръкописи от средата на XIV век. Автори на този мащабен труд са Георги Петков и Мария Спасова (Petkov, Spsova 2008; 2009; 2009; 2010; 2010; 2011; 2012; 2013; 2013; 2013; 2013; 2013).

В науката е известно, че старобългарските писмени паметници се отличават с изключително богатство на лексикални варианти (някои учени ги наричат синоними). Тази синонимия се проявява и в парадигматичен, и в синтагматичен план. По-точно това явление може да се проследи при превод от гръцки на старобългарски – не са редки случаите, когато срещу едно гръцко съответствие виждаме две и повече старобългарски лексеми, употребени диференцирано (смислово и стилистично) съобразно с контекста. Възможно е, естествено, някои групи думи да бъдат преведени с една старобългарска. Точно поради тази полисемия на думите една лексикална единица може да функционира с различни свои значения в различни синонимни редове, което от своя страна дава изключително големи възможности за функционирането на синонимите.

Р. М. Цейтлин (Tseytlin 1986: 65) определя думите, които предават по различен начин една и съща дума от гръцкия оригинал в определен контекст и в определен литературен паметник, като текстологични дублети.

Върху текстологичните дублети в старобългарските писмени паметници са работили множество учени: В. Ягич, К. Хоралек, К. Мирчев, И. Гълъбов, А. Лвов, Р. Цейтлин, Х. Йелите и др. В повечето случаи текстологичните дублети са и лексикални дублети.

Термините лексикални варианти и лексико-семантична вариативност се използват в руската научна литература. Според определението на Л. Жуковска (Zhukovskaya 1964: 6) „лексикалните варианти за старите славянски ръкописи са две думи или група думи, тъждествени или близки по значение и поради това взаимно заменящи се в различните преписи на един и същ паметник“. Руската славистка избягва названието „синонимни“, според нея лексикалните варианти не бива да бъдат разглеждани като синоними, но не могат да бъдат и обикновени дублети.

Като имам предвид схващанията относно вариативността, аз ще се придържам към названията текстологични дублети и лексикални (лексикално-семантични) варианти (които употребявам като равнозначни термини), за да означавам думите, които съм открил в преписите на Стишния пролог. В тези названия се включват както морфологичните промени, които се проявяват в два от поне три дублета, така и словообразователните решения. Задължителен критерий за тяхното обособяване е наличието поне на две словоформи, които показват вариране в идентични контексти.

Дванадесетте тома на поредицата „Търновската редакция на Стишния пролог“ (на Г. Петков, М. Спасова) разкриват както неподозираното словесно богатство на българския книжовен език през среднобългарския период от

развитието му, така и наистина значителния брой текстологични дублети (лексикално-семантични варианти).

В настоящата статия са представени текстологични дублети, ексцерпирани от текстовете на „Търновската редакция на Стишния пролог“ по изданието на най-стария препис в ръкопис от средата на XIV в. (1368 - 1376 г.) от сбирката на БАН в София, № 73, който е залегал в основата на първите шест тома от дванадесеттомното му издание и обхваща проложните жития за зимното полугодие (Petkov, Spasova 2008 - 2011). Освен това издание са използвани и проложните текстове от Стишния пролог за лятното полугодие, които са пак по най-стария български препис в ръкопис от сбирката на Зографския манастир от 1345 - 1360 г., № 80, който е залегал в основата на останалите шест тома от поредицата (Petkov, Spasova 2012 – 2013). Гръцките текстове, ползвани за сравнение, са по изданието на ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ ΚΟΥΤΑΟΥΜΟΥΣΙΑΝΟΥ, EN VENETIA, 1852 г., което се състои от дванадесет части (за всеки месец от годината по една част).

Представените тук дублетни форми са прости съществителни имена. Разработени са лексикално-семантични варианти с два, три, четири и пет компонента. Дублетите са придружени от гръцката форма и всяка лексема (в настоящата статия са представени около 25% от дублетите, извадени от текстовете на Стишния пролог) е дадена в контекст, като е упоменат съответният лексикографски източник, в който тя е регистрирана, и в скоби са посочени конкретният том, страница и ред. Примерите са сверени със СтБР, РМикл, РСрезн.

В статията е разгледано и словообразуването на простите съществителни имена, ексцерпирани от текстовете на Стишния пролог.

1. ЛЕКСИКАЛНО-СЕМАНТИЧНИ ВАРИАНТИ

1.1. ЛЕКСИКАЛНО-СЕМАНТИЧНИ ВАРИАНТИ С ДВА КОМПОНЕНТА

ΒΕΖΜΥΖΔΥΝΗΚΪΣ (ὁ ἀνάργυρος) – ΒΕСЪРЄБРЪННІКЪ: мѣца того. кѣ. обрѣтеніе мощемъ. стхъ мнкъ и чюдотворецъ и всеребръника кира и ѿванна. СтБР (т. 10, 64:28); ѿ рѡда арабскаго зде же мечемъ. бжтвныа вгодники видѣхъ безсеребръники. РМикл (т. 2, 51:14)

ΒΟΛΪΖΝΗ (μαλακία) – ІАЗЛА: тамо же зинаида възвкын недѣгъ и възкж болѣзнъ врачеваше. СтБР (т. 2, 37:18); възккъ недѣгъ и възкж жзж цѣла. и о ницихъ прилежж къ гѡу отиде. СтБР (т. 7, 9:30)

ΒΟΛΗЄΤΪΣ (νόσος) – НЄДЖГЪ: жена же рече, болеть нѣкаа нападе и лежитъ. РМикл (т. 2, 55:8); ѿложи възвкын вбдръжжѡи тебе недѣгъ. СтБР (т. 3, 38:2)

ΒΡΑΪΪΝΟ (τροφή) – ПНЦА: да аще и брашно в коего вбрациѡше съкръвено веледѣца того именовааше, и поѡиа беспокоа на коегожѡ брата прихѡда бѣше. СтБР (т. 5, 71:32); не възкшаше же никогда пища тлзстотнж-. СтБР (т. 4, 12:30)

ΒΡΥΒΪ (ὀφρύς) – ВЪЖДА: лѣпчѣстъ лицемъ. врзви прави и оѣрзны. РМикл (т. 7, 55:7); и испѡнжлы бѣжж вѣжа егѡ на нѣ ѡчима егѡ. РМикл (т. 2, 72:22)

ВНТАЛНЦІЄ (οἰκησις) – **ЖНЛНЦІЄ**: двѣ кз вѣрѣ сагарѣ прѣвше и идѣше идеже виталище имавааше. РМикл (т. 4, 55:29); и тыж възпроси въз кое жилище волиши прѣвѣйти. СтбР (т. 2, 25:30)

ВЛАСЬ (κόμη) – **КОСМЪ**: и въз нѣкоемъ монастыри дафневнѣ наричѣмыи. и тамо власи вѣстригѣ. СтбР (т. 2, 32:23); обнажити црю мѣрѣ. и космы сзврати мѣжѣ на єдинѣ снопѣ. и нападиѣвѣ стрици и рѣзати ѿ немилостивно. РМикл (т. 3, 81:10)

ВРАТА (πύλη) – **ДВЪРН**: ѿвѣрзѣша са нѣваа врата хѣвоу дроуѣрѣ. приѣмши мртѣва лазара римѣ нѣвѣи. дроуѣра пѣказа са новаа виѣанѣа. СтбР (т. 2, 50:31); възнимаатѣ мѣжѣ сѣннѣи хѣвѣ дѣвери. дѣвѣи намѣ възвѣражаѣще оумѣ. РСрезн (т. 4, 89:24)

ДОСТОЯНЫІЄ (κληρονομία) – **НАСЛѢДЫІЄ**: нѣ и матѣрне и ѿчѣзское наше достоаніе мнѣ сѣще и тѣщѣщи са наслѣдовати. СтбР (т. 2, 94:31); мѣти же прѣѣмши отроковнѣ въз вѣстровѣ хиннѣискии ѿтиде. и дѣднѣе наслѣдѣе тамо имѣащи. СтбР (т. 4, 10:3)

ДРОУМЪ (τρίβος) – **СТЪЗЛА**: и по никеискѣмъ дрѣмоу повелѣ тѣ водити. РМикл (т. 2, 35:30); постниѣскѣа прѣидѣ тѣснѣа стѣза. дѣмнѣ бѣтѣвнѣи и пици вѣрѣтѣ ширѣтѣ. СтбР (т. 2, 17:7)

ЖЕРАТЪКЪ (άντρακιά) – **ОГННЦІЄ**: и вѣстригоша главѣ ен, и жераткомѣ жѣшкинымъ посыпаша. РМикл (т. 2, 18:13); и мнѣго аглѣе около ѿгнища онѣго сзѣравѣ и хрѣстѣе и сѣно на снѣпе сзѣравше рѣ. РМикл, РСрезн. (т. 3, 60:19)

ЖРЪТВЪННИКЪ (θυσιαστήριον) – **ОЛЪТАРЬ**: кз главѣ мѣжѣ сѣвѣтѣше възса црѣкѣ. нѣ и сѣмѣ тако мѣлащѣ са, и іако кз жрѣтѣвнѣи прѣспѣ, и тамо мѣзкомѣ главѣ прѣклони. РМикл, РСрезн (т. 1, 47:2); и жѣзлѣ єго просѣвѣши. иже и велико дрѣво бѣвшѣ, и вѣсѣнѣетѣ олѣтарѣ. СтбР (т. 6, 12:6)

ЖЪЗЛЬ (ράβδος) – **ПАЛНЦА, ПОЛНЦА**: разгнѣваа же са ѿ сѣмѣ црѣ, повелѣ прѣтѣащи дѣщѣре єго и бити жѣзлѣемѣ. СтбР (т. 1, 102:33); и възпрошенѣ хѣа испѣвѣда, бѣенѣ бѣ палицами крѣпко. СтбР (т. 3, 35:10)

ННОКЪ (μοναχός) – **МЪННХЪ**: тѣзи же вѣзѣтопѣ црѣковѣ сзѣтворнѣвѣ, и мнѣжѣство инѣкѣ сзѣравѣ, въз обитѣлаз сѣстави. РМикл (т. 1, 97:13); тѣзи мнѣха євѣсѣа именѣмѣ ѿ палѣстинѣ бѣвшѣаго възпрѣемѣ. РМикл (т. 1, 25:14)

НЦѢЛЕНІЄ (ἰασις) – **ЦѢЛЬБА**: прѣѣмѣ испѣкѣшѣа крѣвѣ ѿ прѣчѣаго рѣбра гѣа нашего іѣ хѣа. мнѣга нцѣленѣа єж радѣ творѣше. СтбР (т. 1, 52:32); бѣвѣ єпѣкѣ въз тѣмѣ градѣ. творѣа мнѣгѣа цѣлабѣ въз дамѣсцѣ и въз єлѣѣѣрополи. и мнѣгѣа кз хѣоу прѣвѣлѣкѣ. СтбР (т. 2, 7:10)

КАЖЕННИКЪ (εύνοῦχος) – **СКОПЪЦЪ**: мѣжѣ инѣкѣ възлюблѣшѣа житѣе. іако и кажѣникѣ црѣкѣи зѣданѣи. СтбР (т. 1, 84:11); и сѣвѣвши о нѣмѣ іако скопѣцѣ є, възпрѣемѣши тѣ. и по въз малѣ прѣвѣи надѣ възсѣми въз црѣтѣмѣ поставленѣ. СтбР (т. 2, 42:2)

КАНОНЪ (κανών) – **ПРАВНО**: и ѣѣѣфѣана испѣвѣднѣка творѣа канѣнѣмѣ. РМикл (т. 1, 76:31); сѣмерѣ изѣвѣрѣтѣе трѣѣдомѣ вѣнѣцѣ велѣи. критѣскии пѣстырѣ ємоуѣе трѣѣды великое правнѣ. възсѣщенѣ въз нѣса възвѣенѣ бѣ анѣдрѣи въз чѣтѣвѣтѣи. СтбР (т. 11, 12:32)

КАПНИЦЕ (ἄλαμα) – **ТРЪВНИЦЕ**: възыде аплз и ста на мѣстѣ вышнѣ. идеже бѣше скврзнѣшише капице. Стбр (т. 1, 87:25); и сзшѣшв дзжѡу великс и погаси вси оу огнз. и трѣвице дїево низложиша. Стбр (т. 3, 10:12)

КЛАДАЗЪ (φρέαρ) – **СТОУДЕНЦЪ**: и отроуатс въ кладцъ впадшѣ и невидимо явлз са ѿ рова възведе. Стбр (т. 5, 29:6); блженѣа же фотинїа ѿ стоденца изблѣкс в темницѣ всадн и прѣвбї днїи к потвмь прѣдѣставлз а и възпроси, еда раскаавши са и покорит са. Стбр (т. 6, 72:22)

КОВЬУГЪ (γλωσσόκομον) – **РАКА**: вн же никако прѣпѣ са въ себѣ бывз, и тзи свв въземз е, въ ковѣгъ вложив. РМикл (т. 1, 67:1); вѣсѣмь зрацимь сама рака исхѡждаше взнз бес потзкновенїа рѣкѣ ѡлѣкыиэхъ. Стбр (т. 2, 47:26)

КОНЫЦЪ (τέλος) – **КОНЫННА**: и тоу приашѣ конецъ страданїс. Стбр (т. 3, 10:23); таже и шваа нмь литкы ѡрѣзавше, и въ огнз възрзгше приашѣ блаженѣа кончинѣ. Стбр (т. 1, 70:14)

КОПІЕ (τρίαινα) – **СОУЛНЦА**: копїнааго изощренїа трзпїи провѡденз. юнз сын кз трвинѣнѣ вѣрѣ. мамантз. въ вторын, мамантс ѡрѣва копїе исыпа. Стбр (т. 1, 24:23); и на конецъ селїцеа желѣзноѣ въ атрвѣѣ провѡденз. сѣщааго лиши са живѡта. РМикл (т. 1, 25:2)

ЛАВРА (λαύρα) – **ОБНТЪЛЬ**: и донде кѣпно слоуѣгѡж и мнїхѡвъ въ лаврѣ. и въ неи за мнѡго прѣввыши. Стбр (т. 2, 92:1); тзи прише въ вбитѣлз стго савы. и построг са врзхвѣное блгоговѣнїство стажавъ. Стбр (т. 1, 76:32)

ОБНТЪЛЬ (οίκησιον) – **ХРАМНА**: дша же яко спознавши въ вбитѣлѣ едїнѣ израднѣа тыѣ показѡвааше агглас и въ едїнѡмь аглз прѣвбывати молѣше са. Стбр (т. 2, 25:30); яко и зѣвѡмь его мнѡжайшїмь испастн. ниже ницѣ то ни храмїнѣ мѣнѣше. Стбр (т. 6, 39:1)

ОСТАВЛЕНІЕ (ἄφεσις) – **ОТЪПОУЩЕНІЕ**: раво бжїа помли са ѡ мнѣ, да прїимѣ вставленїе ѿ злыѣхъ иже на та сздѣахъ. Стбр (т. 1, 31:14); и о мирѣ помолїе са. и ѡпоущенїе прѣхѡмз и бжцаго сѣда оцѣщенїю полоуѣити того възпомѣнѣвшїиэхъ. кз гоу отїде. Стбр (т. 8, 30:16)

ПОДРОУЖІЕ (σύμβιος) – **СЪЖИТЕЛНИЦА**: мца того .к. стго великѡмнїка востафїа. и подроужїа егѡ фѣвпїети. и ѡада ѡ. РМикл (т. 1, 73:18); имааше же сѣжителницѣ злонравнѣ и любѡдѣнїцѣ. РМикл (т. 7, 26:20)

ПОПЪРНИЦЕ (στάδιον) – **СТАДНН**: сзи блженыи оцз нашъ фѣвфїлз. трїмь пзприцѣмь ѿ тиерїа грѣ роди са. Стбр (т. 2, 34:18); и пакы възвративши са алѣны пжтное шествїе прѣидостѣ. пжти же длзгѡта бѣше стадїи. к. Стбр (т. 6, 78:18)

ПОСЪЛАНІЕ (ἐπιστολή) – **ІЕПНСТОЛННА**: не блговѣстникѣ. нѣ егѡже блгогѡднѣн павелз кз тїмофѣвѣ посланїи свѣтелствезѣ. РМикл (т. 1, 53:28); написа же и еже кз римлѣнѡмь епїстолиа. Стбр (т. 2, 96:23)

ПЖТНЦЕ (πλατεῖα) – **СТЫГНА**: еще же и еже ѿ невѣрныхъ іудейна гнѣвъ подвигше са. по пжтицехъ стго влачишж. РМикл (т. 7, 25:33); филип же влачимъ по стыгнаѣ также глезнѣ емоу проврзтѣша и патѣ повѣшенъ бывъ на дрѣвѣ. СтбР (т. 3, 50:20)

РАБОТА (δουλεία) – **СЛОУЖЕНЫЕ**: и рабы и рабына въсѣхъ двѣ стѣ и пендесаѣ спѣиихъ свободивши ѿ рабшты. СтбР (т. 8, 23:2); и прочее не зѣло законномъ взнимаше славенію. РСрезн (т. 9, 34:23)

РАНА (πληγή) – **ІАЗВА**: азницѣ же мазаахъ себе ѿ крзвѣ тѣлесѣ егѡ исцѣлѣваахъ ѿ ранъ аже имаахъ ѿ биеніа. СтбР (т. 1, 102:18); прзвѣе мѣдными палицами по челоустехъ биенъ бывъ. также устрынимъ платомъ по язвы емоу трыахъ. СтбР (т. 5, 32:32)

САНЪ (ἀξίωμα) – **ҮННЪ**: и по въ малѣ прзвыи надъ въсѣми въ црѣтѣмъ двмѣ поставленъ. въ нѣ же и патрикїискаго сана достижѣ. СтбР (т. 2, 42:4); тѣмъ же и стнтелѣскаго чина въсприемлѣ. СтбР (т. 3, 62:27)

СТАВА (μέλος) – **ОУДЪ**: посѣченъ секироу евесѣе на ставы. православноу вѣроу непрѣсѣченъ прѣвываецъ. РМикл (т. 5, 50:29); и сзбравшъ и сзложшѣ вса ѣды еа коегожо въ чинъ своемъ. СтбР (т. 10, 59:8)

СТРАДАНИЕ (ἄθλισις) – **СТРАСТЬ**: порфиріе и ваптосъ общимъ мѣемъ. страданіемъ повапишж обывишж багрѣницж. СтбР (т. 6, 27:24); имже подвигы постничѣствоу и мнню страсти възделѣнно поднашж. СтбР (т. 7, 62:26)

СЪПАСЕНІЕ (σωτήριον) – **СЪХРАНЕНІЕ**: георгіе изоставивъ тѣло. многыимъ сздѣловаетъ дѣшевное спасеніе. СтбР (т. 6, 54:4); ѿ жены гонимѣ ѿ агарѣнъ тако и сз инѣми многыми ѿ странъ ближнихъ привѣгшимъ къ стѣмъ за сзхраненіе. РМикл (т. 1, 83:3)

ХЛѢВНА (οἰκίσκος) – **ХЪИЗНА**: взниде въ глѣбокѣ пстына, и малж хлѣвниж сзтвори. РМикл (т. 3, 10:30); сзи вѣше при феѡдѣсїи велицѣмъ цри. иже въ малѣ хызинѣ себе заторивъ. и сзврзшивъ ѣ, лѣ. ни видимъ ни бесѣдшж. РМикл (т. 3, 12:17)

ХОМЖТЪ (ζυγόν) – **ІАРЬМЪ**: и рѣ. урала. хомжта. колеса. РМикл (т. 2, 24:19); и приемъ иаремъ гнѣ легчѣшии прохождаше сквозѣ градъ и страны лишаемъ. СтбР (т. 7, 39:17)

ХЪТРОСТЬ (τέχνη) – **ХЪДОЖСТВО**: авка великїи еѣлистъ. бы ѿ антїохїа сирїа великыа. врагъ хытростїа. СтбР (т. 2, 53:24); сии стїи хѣви мнци. вѣхж при декїи. цри и залерїана анѣпата асїискаго. врагѣе хѣдожствомъ. СтбР (т. 2, 41:4)

ҮРѢВО (γαστήρ) – **ЖТРОБА**: и ржцѣ емоу на впать свазавшѣ сзжегошж, и по үрѣвѣ бїенъ. СтбР (т. 1, 38:2); родив са ѿ родителъ блгоучствивїи павла и дїонисїа. по великомъ іванноу прѣтчи. ѿ неплѣныа и вецпѣдныа жтробы. СтбР (т. 5, 49:21)

1.2. ЛЕКСИКАЛНО-СЕМАНТИЧНИ ВАРИАНТИ С ТРИ КОМПОНЕНТА

БРАКОВАНИЕ (γάμος) – **БРАКЪ** – **БРАҮСТВО**: и обержчишж ми рѡдителїе женж мнѣ не хоташъ. и быша бракованїа. РМикл (т. 2, 73:13); старѣшина же града то дзщере свом на

бракъ вѣдавшоу. СтбР (т. 2, 23:6); рѣ своего еа богатства и видѣнїа тѣлеснаго. нѣдима ѿ многихъ къ врачествѣ. РМикл (т. 12, 10:23)

БРАШЬНО (βρῶσις) – **ПНЦІА** – **ІАСТЫЁ**: избавлѣшомъ православныа люди ѿ оскверненаго брашна идоложрѣзвнїа. СтбР (т. 6, 41:24); и тако за многы дни не прїемъ пицкѣ, въ темници и сконча са. СтбР (т. 2, 47:7); и не имаше ни гастїа ни питїа. РМикл (т. 6, 48:25)

ВЛАСТЕЛИНЪ (κύριος) – **ВЛАСТЕЛЬ** – **ГОСПОДНИЪ**: и многымъ стажанїемъ еже ѿ нихъ властелинъ бывъ подданїе стѣлымъ црквамъ. РМикл (т. 5, 27:14); и то такоу бжїе члвчїи сповїити. и многымъ бжгствѣ властель быти. СтбР (т. 4, 8:7); и рѣ отрокъ. еи господине и поклонишѣ всен киноу. СтбР (т. 1, 90:25)

ВЪЖДЕЛАНІЕ (ἐπιθυμία) – **ЖЕЛАНІЕ** – **ПОХОТЬ**: яко въ оградѣ нѣкогда аблзко видѣвъ. и къ вѣжеланїю дошѣ. РМикл (т. 4, 19:1); тѣчїа ѿ тамо растѣщїи выліи питааше са. желанїе же бжтвено възпрїемъ. СтбР (т. 5, 75:13); нѣ пауче въземъ послаемымъ вестѣно и непокрзвено къ неи прихвдїити, абїе слабѣахѣ и похвтиа не мжѣ лежахѣ яко и мртви. боу стѣи молашс са разлїчно и блгодаращи. СтбР (т. 5, 57:9)

ЖВОТЪ (ζωή) – **ЖИЗНЬ** – **ЖИТІЕ**: и поддѣста стажанїа своа тѣбѣ щїимъ. и тако твораше въ всемъ своемъ животѣ. съ мирѣ къ гоу втидоша. СтбР (т. 1, 78:4); жизни мимохвдащи не прилежитъ мелетїе. тѣмъ оумираа како аще рѣши любѣше и. СтбР (т. 1, 75:17); сїа все житїе свое блгоуствївно растѣвши. и еже къ недѣжнїимъ прилежа, къ гоу втиде. СтбР (т. 1, 62:21)

ПОСТЪ (νηστεία) – **ПОСТНИЧЕСТВО** – **ПОЩЕНІЕ**: изъ малъ възраста чїстотѣ себе вѣдавши. постомъ и бдѣнїемъ прилежѣ. СтбР (т. 3, 33:14); и неисхвдно постничества пѣ проваждаа. РМикл (т. 4, 40:18); дѣлатель искоушенъ заповѣдаемъ гнїмъ бывъ. къ пощенїю и бдѣнїю и млитѣ оупражнѣа са. РМикл, СтбР (т. 6, 44:28)

ПРОРѢЧЕНІЕ (προφητεία) – **ПРОРОЧЕСТВІЕ** – **ПРОРОЧЕСТВО**: егда же и писменное бывшее видѣвъ съврзшенїе старецьскаго прреченїа дрзжавныи. СтбР (т. 4, 40:12); семъ же бывшъ пррчствїе ѿчлвское не погрѣши. РМикл (т. 4, 39:31); възсїаетъ свѣѣа ѿ іакѣва, и погвїитъ началники мѣавїтскыа имаше оубо и дрочїи влзсви такоуе пррчство и възпрїати. СтбР (т. 4, 99:9)

СЪЖИТЕЛНИЦА (σύζυγος) – **СЪПРЖГА** – **СЪПРЖЖЬНИЦА**: въ тѣже днѣ стѣа иларїа съжителницѣ ея мѣемъ сконча са. РМикл (т. 7, 58:8); посѣчена бывши мѣемъ съпржга црѣ смерша. нетлѣнна вѣрѣвши чрзтога црѣскааго. РМикл (т. 3, 85:33); и прѣтворивъ своѣ съпржжїицѣ вѣставити константина града. РМикл (т. 3, 46:18)

ХРАМЪ (ναός) – **ЦРКЪВНИЦЕ** – **ЦРКЪЗІ**, **ЦРКЪВЕ**: и дже врачемъ іавѣ изнеммгшїимъ. къ бжтвеннымъ храмоу мчнїчю прїтѣкаетъ и абїе взнѣа възложити болацаго. СтбР (т. 2, 78:26); и помолше са къ гѣ црквице паде и ни єдиноу члвкѣ поврѣди. СтбР (т. 1, 88:17); епкпѣ же въ африкал пришѣшс, и црковъ великымъ димитрїю съзидавшоу. СтбР (т. 2, 79:29)

1.3. ЛЕКСИКАЛНО-СЕМАНТИЧНИ ВАРИАНТИ С ЧЕТИРИ КОМПОНЕНТА

БОЛЪЗНЪ (παθος) – **НЕДЪЖЪ** – **СТРАДЪБА** – **СТРАСТЬ**: и блвеніемъ единѣмъ трѣсоглавнѣа болѣзнь ѿ нѣкоторѣа женѣа разнебыти. СтбР (т. 6, 21:15); идеже бѣше и отроуа лежало былѣ стѣти недѣжѣа поможенію мѣтвы приношаше. СтбР (т. 2, 85:32); и кѣ горѣ высшѣа възыти видѣніе же бы иже въ мори страдѣа. СтбР (т. 8, 14:30); ѿцѣ съ сномъ распѣаа страждѣтъ стѣтъ. Оца ради давшѣаго сна на страстѣа. СтбР (т. 6, 35:32), (т. 6, 35:33)

ВЛАДАЛЬЦЪ (ἡγεμών) – **ВЛАСТЕЛЬ** – **ИГЕΜΟΝЪ** – **КЪНАЗЪ**: общѣмъ житію феѣе владѣецъ. вѣща инѣкы змерѣа ѿтѣщети. РМикл (т. 5, 28:18); ꙗко пѣлатомъ бѣше властелемъ іоудейскимъ. РМикл (т. 2, 49:8); сзи бѣше въ цѣрѣво максиміаново, и магна игемона града ларинда. ликавнскыа епархѣа. СтбР (т. 1, 62:29); противѣа сименскимъ градѣа повѣлѣніемъ максима княза по многыи мѣкѣа меѣемъ скончани быша. СтбР (т. 1, 61:11)

ВРѢМА, **ВРѢМЕНЕ** (χρόνος) – **ГОДНА** – **ГОДЪ** – **ЛѢТО**: и бѣпротивника то вѣличшѣа. зѣтворени бышѣа и вѣои въ темници. иже и зѣа много врѣма тамо прѣбывше. СтбР (т. 2, 38:2); ревнителѣа великомъ антѣннѣа показа са. и прѣбы в него годинѣа не мало. СтбР (т. 2, 65:24); възпомѣновеніе цѣркви изѣстѣавѣа. и малы годы поживѣа по възвращени, почѣа ѿ ги. СтбР (т. 7, 55:5); достигшѣа же емоѣа въ третѣе на десѣтое лѣто. кѣа прѣбѣнѣмъ възстѣеа стѣфанѣа. СтбР (т. 2, 34:24)

1.4. ЛЕКСИКАЛНО-СЕМАНТИЧНИ ВАРИАНТИ С ПЕТ КОМПОНЕНТА

ВРАЧѢВАНІЕ (θεραπεία) – **ВРАЧѢВСТВО** – **ВРАЧСТВО** – **ИЦѢЛЕНІЕ** – **ОУСТРАБЛЕНІЕ**: и всемоѣа азыкъ на се въ врачѣваніе прѣложить са. цѣрѣа же еже ѿ ѣюдѣе дивѣлѣше са и хвалѣше. РМикл (т. 2, 86:8); и цѣремъ възпросенъ кто врачѣвствѣа твоѣмъ вина бы. РМикл (т. 11, 60:5); сѣа тако ѿ своѣи пѣствѣа тѣрѣдѣеа коѣпно и сѣное подѣавѣа врачѣвство. въ константѣнѣа градѣа прише. РМикл (т. 9, 38:23); възсѣхъ кѣа вѣжѣа и подѣавѣа прѣбѣживши. пѣе же и ѿ ицѣвлени иже полѣчи ѿ неѣа страждѣщи тоѣа сѣстра. СтбР (т. 5, 14:32); и оубѣа акилинѣа въ валѣатѣискѣа бана иѣацѣа, тѣвѣснаго рѣаи вѣтравленіа. РМикл (т. 3, 95:9)

КОНЬЦЪ (τελευτή) – **КОНЪННА** – **СЪКОНЪАНИЕ** – **ОУМРѢВІЕ** – **ОУМРѢТЪ**: невѣрѣдими же хѣвоѣа блѣтѣа съблѣодоми быша ѿ мѣкѣа. меѣныи конѣа приашѣа. СтбР (т. 2, 93:22); она же не прѣста, нѣа ѣави сеѣа игемонѣа, иѣа ты еѣа вѣкорѣвши. по многыи мѣкѣа меѣнѣаа прѣемъ конѣнѣа. СтбР (т. 1, 81:30); стахѣа сѣапомъ скончаниѣа ѣако и клѣа. ѿ сеѣа пожатѣа выѣаѣтѣа житѣа. ѣѣтѣерѣстѣрѣинаѣа аплѣаа цѣвѣнице. СтбР (т. 2, 97:23); и по оѣмѣртѣи рѣадинѣаи своѣи. възвѣрати са въ ѿѣѣство своѣе и имѣніе своѣе все ницѣнѣмъ разѣавѣа. СтбР (т. 2, 65:24); потѣаже сѣноѣа цѣревоѣа по змерѣтѣи Оца своѣаго цѣрѣвѣеа прѣемшѣа. СтбР (т. 3, 98:20)

2. СЛОВООБРАЗУВАНЕ НА СЪЩЕСТВИТЕЛНИТЕ ИМЕНА

По отношение на словообразуването съществителните имена в старобългарския език могат да бъдат *безсуфиксни*, получени от сливането на корени с различни тематични гласни, и *суфиксни*, образувани от присъединяването към корена на различни по продуктивност наставки. Съществителните от втория тип са обект на разглеждане в настоящето изследване.

1. Съществителни имена, образувани от присъединяването към корена на различни по продуктивност наставки

Образуването на съществителни имена чрез присъединяване към корена на различни по продуктивност наставки е представено в старобългарския език с разнообразни словообразователни модели. Тази тенденция продължава и през среднобългарския период от развитието на езика.

1.1. Наставки с висока степен на продуктивност:

-ници: внталници – οἴκησις, жлнци – οἴκησις, капници – ἄγαλμα, обнтѣлници – καταγώγιον, огнници – ἀντρακιά, κάμινος, позорници – θέατρον, попърници – στάδιον, прѣвзивалници – μονή, пжтници – ὁδός, πλατεῖα, трѣвници – ἄγαλμα, цркѣвници – ναός

-ные /-ые: безздѣтые – ἀπαιδία, безмлзвые – ἡσυχία, бесчлдье – ἀπαιδία, бракованые – γάμος, вѣганые – φυγή, вѣжаные – φυγή, велѣные – δόγμα, вндѣные – εἶδος, врачеваные – ἰατρικός, थेραπεία, врачевѣтвые – ἰατρικός, възделаные – ἐπιθυμία, възображеные – σχῆμα, горѣные – θερμότης, дарованые – χάρισμα, должестые – ἀνδρεία, досажденые – ὕβρις, достояные – κληρονομία, дръзновленые – παρρησία, дѣнѣтвые – πρᾶξις, дѣнѣные – πρᾶξις, желаные – ἐπιθυμία, жнтые – ζωή, евангелые – εὐαγγέλιον, званые – κλησις, зѣданые – οἰκοδομή, нгзгнѣнѣные – ἐξορίας, нманые – χρήματα, нмѣные – χρήματα, нскоушеные – πειρασμός, нспльнѣные – πλήρωμα, нцѣлѣные – ἴασις, थेραπεία, казаные – διδασκαλία, комканые – μετάληψις, копые – τρίαινα, людые – λαοί, млѣчаные – ἡσυχία, молѣные – δέησις, просѣухή, мѣдрованые – φρόνημα, мѣченые – βάσανος, тимωриа, названые – κλησις, наказаные – διδασκαλία, напѣсаные – γραφή, συγγραμματα, насчѣдѣные – κληρονομία, наоуѣеные – μάθησις, начллые – ἀρχή, невѣрые – ἀπιστία, ненѣтовѣлѣные – ἄνοια, неможеные – ἀσθένεια, неправѣдые – ἀδικία, обыченые – κοινωνία, овѣтованые – ἐπαγγελία, овѣщаные – ἐπαγγελία, одѣнѣные – ἔνδυμα, περιβολή, оправѣданые – τὸ δίκαιον, опѣсованые – ὕβρις, орѣжые – ῥομφαία, оставленые – ἄφεσις, отншые – λιμήν, отрѣшѣные – λύσις, отзѣданые – ἀπόλυσις, отзпоушѣные – ἀπόλυσις, пнсаные – γραφή, συγγραμματα, плѣнѣные – αἰχμαλωσία, подроужые – σύμβιος, прѣостаѣиς, поклонѣнѣные – προσκύνησις, поклонѣные – προσκύνησις, помзшлѣные – λογισμός, посзланые – ἐπιστολή, посѣченые – τομή, пооуѣеные – διδασκαλία, пощеные – ἄσκησις, вншѣтѣя, прнззванѣные – ἐπίκλησις, прнззванѣные – ἐπίκλησις, прнновѣщеные – κοινωνία, прнчлщеные – κοινωνία, прогзнѣные – ἐξορίας, прогзнѣтѣные – ἐξορίας, прокаженые – λέπρα, промзшлѣные – πρόνοια, прорѣченые – προφητεία, прослоуѣтѣные – φήμη, прѣгрѣшѣные – ἁμαρτία, прѣложѣные –

μεταβολή, прѣмѣненые – μεταβολή, прѣвогызмотреные – οίκονομία, пѣные – ύμνος, раздрѣшеные – λύσις, расплаты – σταυρός, разсмотреные – οίκονομία, родство – γένος, рожденные – γένεσις, संबожденые – ἐλεύθερος, слоуженые – λειτουργία, страданые – ἄθλησις, страхованые – δειλία, стрыленые – ῥεῦμα, стызидѣные – αἰσχύνη, сошете – ματαιότης, езбраные – βουλευτήριον, езвршеные – πλήρωμα, езвѣтованые – βουλευτήριον, езконьчаные – τελευτή, езмнреные – εἰρήνη, езмотреные – οίκονομία, езпаные – ύπνος, езпасеные – σωτήριον, езпсаные – συγγραμμα, езсѣченые – τομή, езхраненые – σωτήριον, сѣченые – ἐκτομή, κτομή, теченые – δρόμος, οφененые – ἀναίρεσις, οφжасы – θαῦμα, οφжастые – ἔκπληξις, οφмоленые – παράκλησις, οφмрътвые – τελευτή, οφмрътые – τελευτή, οφпокоеные – ἀνάπαυσιν, οφстравленые – θεραπεία, οφстрашеные – δειλία, οφсѣкновеные – ἐκτομή, τομή, οφсѣченые – τομή οφтѣшеные – παράκλησις, οφченые – διδασκαλία, μάθησις, χотѣные – θέλησις, чоуленые – βλασφημία, жханые – εὐωδία, жастые – βρῶσις

-НИК-Ъ/-ЪНИК-Ъ: везъмъдъннкъ – ὁ ἀνάργυρος, везѣреврннкъ – ὁ ἀνάργυρος, жртѣвннкъ – θυσιαστήριον, жастѣпннкъ – προστάτης, кажннкъ – εὐνοῦχος, лѣвнннкъ – φίλος, намѣсѣннкъ – διάδοχος, насѣдъннкъ – διάδοχος, настольннкъ – διάδοχος, подвнжннкъ – συναγωνιστής, праздннкъ – πανήγυρις, сѣреврннкъ – ἀργύριον, стражннкъ – φύλαξ, езжнтельннкъ – πολίτης, езнастольннкъ – διάδοχος, езподвнжннкъ – συναγωνιστής, езпржжннкъ – σύζυγος, езродннкъ – γένος

-НЦА /-ЪННЦА: вагърѣннца – πορφύρα, дѣвнца – κόρη, парθѣνος, жлатнца – χρύσινος, нноннца – μοναζουσῶν, мзнншнца – μοναζουσῶν, мѣдннца – χαλκεῖον, строкѣвнца – κόρη, палнца – ῥάβδος, пшнннца – σῖτος, соулнца – τρίαινα, езжнтельннца – σύζυγος, езпржжннца – σύζυγος, фрѣпнца – ὄστρακον

-ЪСТВО: богатьство – χρήματα, бѣство – φυγή, брачѣство – γάμος, владзичѣство – ἡγεμονία, властельство – ἡγεμονία, врачевѣство – ἰατρικός, θεραπεία, врачѣство – θεραπεία, дѣнство – πρᾶξις, дѣтѣство – νηπιότης, нгемонѣство – ἡγεμονία, лѣκавѣство – πονηρία, младѣнство – νηπιότης, мжѣство – ἀνδρεία, насѣлѣство – ἀρχή, ненствѣство – ἄνοια, постѣннчѣство – ἄσκησις, νηστεία, пророчѣство – προφητεία, рождѣство – γένεσις, сошѣтѣство – ματαιότης, тнннство – μυστήριον, тръжѣство – πανήγυρις, οφнннство – ἀναίρεσις, οφнтельство – διδασκαλία, μάθησις, хѣдожѣство – τέχνη, цѣсарѣство – βασιλεία.

1.2. Суффикси с по-слаба степен на продуктивност:

-ВА: дѣва – κόρη, парθѣνος, млзѣ – ταραχή, стаѣ – μέρος, μέρος, ιαѣѣ – μάστιξ, πληγή

-ВО: сѣчнво – πέλυξιν, фрѣво – γαστήρ

-ε: плече – ὤμος
-НН: ладни – πλοῖον
-НК-Ъ: златнкъ – χρύσινος
-ННА: годни – χρόνος, коньни – θάνατος, телеутн, тѣло – ἥμισυ, старьни – ἄρχων, тишнн – λιμνή, хлвнн – καταγώγιον, οἰκίσκος, храмнн – οἰκήσιν, οἰκία, хвизнн – οἰκίσκος, σκηнн, врвнн – ὄστρακον
-НН-Ъ: влаетелннъ – κύριος, воннъ – στρατιῶται, господннъ – κύριος, гражданиннъ – πολίτης
-НЦЬ: дѣтнцн – παιδίον, отропнцн – παιδίον
-ЛО: нағалло – ἀρχή, покривалло – περιβολή, правнло – κανών, свѣтнло – φῶς, тѣло – σῶμα
-НА: рана – μάστιξ, πληгнн, стьгна – πλατεῖα
-ЬНО: брашно – βρώσις, τροφή, колвнн – φυλή, лонн – κόλπος
-НЪ: павннъ – αἰχμαλωσία, сзннъ – ὕπνος
-НЬ, -ЪНЬ, -СНЬ: волѣзнн – παθος, μαλακία, жнзнн – ζωή, бранн – πόλεμος, пѣснн – ὕμνος
-ОБА: ꙗтроба – γαστήρ
-ОСТ-Ь /-НЕСТ-Ь: влаеть – ἀγαθότης, χάρις, волкеть – νόσος, дрвзеть – παρρησία, мѣдреть – σοφία, прѣмѣдреть – σοφία, рѣвннеть – ζήλος, теплеть – θερμότης, хотѣнннн – θέλησις, хвзтреть – τέχνη, ꙗреть – ὀργή, θυμός
-ОТА: грамота – αἰσχύνη, топлата – θερμότης
-ТВА: молнтва – δέησις, εὐχή, προσευχή
-ТЕЛѢ: влаетель – ἡγεμών, κύριος, златкпнтель – προστάτης, жнжднтель – κτίστης, словжнтель – διάκονος, сздѣтель – κτίστης
-ТО: влато – λίμνη, жнто – σῖτος, лѣто – χρόνος
-ТЪ: жнвотъ – ζωή, крѣтъ – σταυρός
-ТЬ: влаеть – ἐξουσία, напаеть – πειρασμός, овлаеть – ἐξουσία, похоть – ἐπιθυμία, прзеть – χοῦς, рать – πόλεμος, страеть – παθος, сзмреть – θάνατος, сжкаеть – δειλία
-ЪК-Ъ: жератъкъ – άντρακία, нағатъкъ – ἀρχή, прѣвзйтъкъ – μονή
-ЪИНН: рабзинн – δούλη
-Ъ: ножь – ξίφος, μάχαιρα, стражь – φύλαξ
-ЬВА: мольва – δέησις, εὐχή, парάκλησις, словжъва – λειτουργία, страдъва – παθος, цѣльва – ἴασις,
-ЬННН: рѣвннннн – ζήλος
-ЬСТВННН: невѣрѣствнннн – ἀπιστία, лѣкавѣствнннн – πονηρία, пророчѣствнннн – προφητεία, счгѣствннннн – ματαιότης, сзродѣствннннн – γένεσις, цѣсарѣствннннн – βασιλεία

наставките **-ные** /-ые; **-нице**; **-никъ** / **-ьникъ**; **-ица** /**-ьница**; **-ство**. Суфиксите **-ные** /**-ые** и **-ство** са сред най-често срещаните в Стишния пролог. Посредством наставките **-ные**, и **-ые** се образуват съществителни имена предимно с абстрактно значение, напр.: **прогънаные** – ἐξορίας, **промъшленые** – πρόνοια, **добраестые** – ἀνδρεία. Срещат се и думи с конкретно значение, напр.: **оръжые** – ῥομφαία.

Наставката **-ство** се прибавя към съществителни, прилагателни и глаголни корени.

Производни от съществителни: **брачъство** – γάμος – от **бракъ**.

Производни от прилагателни: **лъкавьство** – πονηρία – от **лъкавъ**.

Производни от глаголни основи: **рождъство** – γένεσις – от **родити**.

Суфикс **-ство** може да бъде разширен с вторичния суфикс **-ые** и така придобива вида **-ствые**. Образуваните чрез **-ствые** съществителни са със значение, еднакво с това на съществителните, образувани с помощта на наставка **-ство**: **цвсаръствые** – βασιλεία, **цвсаръство** – βασιλεία. Разликата е само в специфичната книжна отсянка, която се долавя при думите със завършек **-ствые**.

Наставката **-нице** служи за образуване на съществителни имена от среден род, означаващи място, където се върши или се намира нещо, напр.: **внгалнице** – οἴκησις, **жнлнице** – οἴκησις, **капнице** – ἄγαλμα и др.

С помощта на суфикс **-ьникъ** се образуват имена на лица и на конкретни предмети. Наставка **-ица** (**-ьница**) служи за образуване на имена на лица от женски пол, на имена на животни и птици от женски пол, а също така и на съществителни, означаващи конкретни предмети. Останалите наставки, с помощта на които се образуват съществителните имена, ексцерпирани от Стишния пролог, са по-слабо продуктивни, но техният брой е значителен и новите думи, образувани чрез тях, заемат немалък дял от словното пространство на съществителните имена.

Дублетните форми, образувани чрез суфикси, могат да бъдат в рамките на един и същ словообразователен тип, напр.: **владъчъство** – ἡγεμονία – **властельство** – ἡγεμονία. Могат да бъдат и в рамките на два словообразователни типа: **каженникъ** – εὐνοῦχος – **скопць** – εὐνοῦχος.

3. При образуването на нови думи в Стишния пролог се забелязва тенденция това да става и чрез прибавяне на представки към корена на думата. Най-многобройна е групата на съществителните, образувани посредством префикс **съ-**, следват думите, образувани чрез представка **по-** и чрез представка **пръ-**. В процеса на словообразуване на тези думи дейно участие вземат и

суфиксите, напр.: **БЕЗМАЗЪВЪЕ** – ἡσυχία, **ИЦЪЛЕНЪЕ** – ἴασις, **СЪЖИТЕЛЬНИЦА** – σύμβιος.

СЪКРАЩЕНИЯ НА ЛЕКСИКОГРАФСКИТЕ ИЗТОЧНИЦИ

- RMikl:** Miklosich, Fr. Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum. Aalen, 1977 [РМикл: Miklosich, Fr. Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum. Aalen, 1977].
- RSrezn:** Sreznevskiy, I. Materialay dlya slovarya drevne-russkogo yazayka po pismennaym pamyatnikam. T. I, SPb, 1983; T. II, SPb, 1895; T. III, SPb, 1903 [РСрезн: Срезневский, И. Материалы для словаря древне-русского языка по письменным памятникам. Т. I, СПб, 1983; Т. II, СПб, 1895; Т. III, СПб, 1903].
- StbR:** Starobalgarski rechnik T. I, Sofia, 1999; T. II, Sofia, 2009 [СтбР: Старобългарски речник. Т. I, София, 1999; Т. II, София, 2009].

ЛИТЕРАТУРА

- Lihachev 1983:** Lihachev, D. Tekstologiya. Na materiale russkoy literaturay X - XVII vekov. Leningrad: Nauka [Лихачев, Д. Текстология. На материале русской литературы X - XVII веков. Ленинград: Наука].
- Petkov 1990:** Petkov, G. Iz istoriyata na Stishniya prolog. // Nauchni trudove. Tom 28. Plovdivski universitet „Paisiy Hilendarski“, kn. 1. Filologii [Петков, Г. Из историята на Стишния пролог. // Научни трудове. Том 28. Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, кн. 1. Филологии].
- Petkov 1999:** Petkov, G. Tarnovskata redaktsiya na Stishniya prolog za zimnoto polugodie po nau-starite ruski prepisi ot Troitsko-Sergievata lavra (№ 717 i № 720). // Tarnovska knizhovna shkola. T. 6. Veliko Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“ [Петков, Г. Търновската редакция на Стишния пролог за зимното полугодие на най-старите руски преписи от Троицко-Сергиевата лавра (№ 717 и № 720). // Търновска книжовна школа. Т. 6. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“].
- Petkov 2000:** Petkov, G. Stishniyat prolog v starata balgarska, srabska i ruska literatura (XIV - XV vek). Plovdiv: Plovdivsko universitetsko izdatelstvo [Петков, Г. Стишният пролог в старата българска, сръбска и руска литература (XIV - XV век). Пловдив: Пловдивско университетско издателство].
- Petkov, Spasova 2008:** Petkov, G., M. Spasova. Tarnovskata redaktsiya na Stishniya prolog. Tekstove. Leksikalen indeks. T. I. Mesets septemvri. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“ [Петков, Г., М. Спасова. Търновската редакция на Стишния пролог. Текстове. Лексикален индекс. Т. I. Месец септември. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“].
- Petkov, Spasova 2009:** Petkov, G., M. Spasova. Tarnovskata redaktsiya na Stishniya prolog. Tekstove. Leksikalen indeks. T. II. Mesets oktomvri. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“ [Петков, Г., М. Спасова. Търновската редакция на Стишния пролог. Текстове. Лексикален индекс. Т. II. Месец октомври. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“].
- Petkov, Spasova 2009:** Petkov, G., M. Spasova. Tarnovskata redaktsiya na Stishniya prolog. Tekstove. Leksikalen indeks. T. III. Mesets noemvri. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“ [Петков, Г., М. Спасова. Търновската редакция на Стишния пролог. Текстове. Лексикален индекс. Т. III. Месец ноември. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“].
- Petkov, Spasova 2010:** Petkov, G., M. Spasova. Tarnovskata redaktsiya na Stishniya prolog. Tekstove. Leksikalen indeks. T. IV. Mesets dekemvri. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“ [Петков, Г., М. Спасова. Търновската редакция на Стишния пролог.

- Текстове. Лексикален индекс. Т. IV. Месец декември. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“].
- Petkov, Spasova 2010:** Petkov, G., M. Spasova. Tarnovskata redaktsiya na Stishniya prolog. Tekstove. Leksikalen indeks. T. V. Mesets yanuari. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“ [Петков, Г., М. Спасова. Търновската редакция на Стишния пролог. Текстове. Лексикален индекс. Т. V. Месец януари. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“].
- Petkov, Spasova 2011:** Petkov, G., M. Spasova. Tarnovskata redaktsiya na Stishniya prolog. Tekstove. Leksikalen indeks. T. VI. Mesets fevruari. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“ [Петков, Г., М. Спасова. Търновската редакция на Стишния пролог. Текстове. Лексикален индекс. Т. VI. Месец февруари. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“].
- Petkov, Spasova 2012:** Petkov, G., M. Spasova. Tarnovskata redaktsiya na Stishniya prolog. Tekstove. Leksikalen indeks. T. VII. Mesets mart. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“ [Петков, Г., М. Спасова. Търновската редакция на Стишния пролог. Текстове. Лексикален индекс. Т. VII. Месец март. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“].
- Petkov, Spasova 2013:** Petkov, G., M. Spasova. Tarnovskata redaktsiya na Stishniya prolog. Tekstove. Leksikalen indeks. T. VIII. Mesets april. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“ [Петков, Г., М. Спасова. Търновската редакция на Стишния пролог. Текстове. Лексикален индекс. Т. VIII. Месец април. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“].
- Petkov, Spasova 2013:** Petkov, G., M. Spasova. Tarnovskata redaktsiya na Stishniya prolog. Tekstove. Leksikalen indeks. T. IX. Mesets may. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“ [Петков, Г., М. Спасова. Търновската редакция на Стишния пролог. Текстове. Лексикален индекс. Т. IX. Месец май. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“].
- Petkov, Spasova 2013:** Petkov, G., M. Spasova. Tarnovskata redaktsiya na Stishniya prolog. Tekstove. Leksikalen indeks. T. X. Mesets yuni. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“ [Петков, Г., М. Спасова. Търновската редакция на Стишния пролог. Текстове. Лексикален индекс. Т. X. Месец юни. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“].
- Petkov, Spasova 2013:** Petkov, G., M. Spasova. Tarnovskata redaktsiya na Stishniya prolog. Tekstove. Leksikalen indeks. T. XI. Mesets yuli. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“ [Петков, Г., М. Спасова. Търновската редакция на Стишния пролог. Текстове. Лексикален индекс. Т. XI. Месец юли. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“].
- Petkov, Spasova 2013:** Petkov, G., M. Spasova. Tarnovskata redaktsiya na Stishniya prolog. Tekstove. Leksikalen indeks. T. XII. Mesets avgust. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“ [Петков, Г., М. Спасова. Търновската редакция на Стишния пролог. Текстове. Лексикален индекс. Т. XII. Месец август. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“].
- Shteglova 2014:** Shteglova, O. O Osobnosti sostava Stishnogo Prologa iz sobraniya Titova № 239 Rossiyskooy natsionalnoy biblioteki. // Vestnik NGU. Seriya: Istoriya, filologiya. T. 13, вып. 9, С. [Щеглова, О. Особенности состава Стишного Пролога из собрания Титова № 239 Российской национальной библиотеки. // Вестник НГУ. Серия: История, филология. Т. 13, вып. 9, С.].
- Shteglova, Goncharenko 2022:** Shteglova O., E. Goncharenko. K izucheniyu leksiki Stishnogo Prologa: tematicheskaya gruppa nominatsiy artefaktov. // Vestnik NGU. Seriya: Istoriya, filologiya. T. 21, No 2: Filologiya. S. 9-22 [Щеглова О., Е. Гончаренко. К изучению лексики Стишного Пролога: тематическая группа номинаций артефактов. // Вестник НГУ. Серия: История, филология. Т. 21, № 2: Филология. С. 9-22].
- Spasova 2011:** Spasova, M. Tarnovskata redaktsiya na Stishniya prolog i ezikovite srednobalgarski inovatsii na gramatichno i leksikalno ravnishhte. – In: Sovremennaya slavistika i nauchnoe nasledie S. B. Bernshteyna. Tezisy dokladov mezhdunarodnoy nauchnoy konferentsii, posvyashtennoy 100-letiyu so dnya rozhdeniya vydayushtegosya otechestvennogo slavista d.f.n. prof. S. B. Bernshteyna 15-17 marta 2011 г. Moskva [Спасова, М. Търновската редакция на Стишния пролог и

езиковите среднобългарски иновации на граматично и лексикално равнище. – В: Современная славистика и научное наследие С. Б. Бернщейна. Тезисы докладов международной научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения выдающегося отечественного слависта д.ф.н. проф. С. Б. Бернщейна 15-17 марта 2011 г. Москва].

- Taseva 2011:** Taseva, L. Sastavat na balgarskiya i srabskiya Stishen prolog za mesets mart. – In: Tarnovskata knizhovna shkola i htistiyanskata kultura v Iztochna Evropa. Mezhdunaroden simpozium, Veliko Tarnovo 15-17 oktombri 2009 г. Tarnovska knizhovna shkola. Т. 9. Veliko Tarnovo: УИ „Св. св. Кирил и Методий“ [Тасева, Л. Съставът на българския и сръбския Стишен пролог за месец март. – В: Търновската книжовна школа и християнската култура в Източна Европа. Международен симпозиум, Велико Търново 15-17 октомври 2009 г. Търновска книжовна школа. Т. 9. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“].
- Tihova 2009:** Tihova, A. Prilagatelni imena i prichastiya, utochnyavashti znachenieto na leksemi za nazovavane na sredstva za machenie v Obiknoveniya i v Stishniya prolog. // Otgovornostta pred ezika. Кн. 3, Shumen: УИ „Епископ Константин Преславски“ [Тихова, А. Прилагателни имена и причастия, уточняващи значението на лексеми за назоваване на средства за мъчение в Обикновения и в Стишния пролог. // Отговорността пред езика. Кн. 3, Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски“].
- Tihova 2020:** Tihova, A. Leksika za nazovavane na sredstva za machenie v slavyanskiya prevod na prologa. Shumen: УИ „Епископ Константин Преславски“ [Тихова, А. Лексика за назоваване на средства за мъчение в славянския превод на пролога. Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски“].
- Tseytlin 1986:** Tseytlin, R. Leksika drevnobilgarskih rukopisey X - XI vv. Sofia: Izdatelstvo BAN [Цейтлин, Р. Лексика древнотолгарских рукописей X - XI вв. София: Издателство на БАН].
- Zhukovskaya 1964:** Zhukovskaya, L. Leksicheskie varianty v drevnih slavyanskih rukopisyah. – In: Issledovaniya po istoricheskoy leksikologii drevnerusskogo yazayka. Moskva: Nauka [Жуковская, Л. Лексические варианты в древних славянских рукописях. – В: Исследования по исторической лексикологии древнерусского языка. Москва: Наука].

ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ ΚΟΥΤΑΟΥΜΟΥΣΙΑΝΟΥ, EN VENETIA, 1852 г.

Μηνᾶιον τοῦ σептέμβριου. Ἐν Βενεξίᾳ, 1852.

Μηνᾶιον τοῦ οκτωβριου. Ἐν Βενεξίᾳ, 1852.

Μηνᾶιον τοῦ νοεμβριου. Ἐν Βενεξίᾳ, 1852.

Μηνᾶιον τοῦ δεκεμβριου. Ἐν Βενεξίᾳ, 1852.

Μηνᾶιον τοῦ ιανουαριου. Ἐν Βενεξίᾳ, 1852.

Μηνᾶιον τοῦ φεβρουαριου. Ἐν Βενεξίᾳ, 1852.

Μηνᾶιον τοῦ μαρτιου. Ἐν Βενεξίᾳ, 1852.

Μηνᾶιον τοῦ απριλιου. Ἐν Βενεξίᾳ, 1852.

Μηνᾶιον τοῦ maio. Ἐν Βενεξίᾳ, 1852.

Μηνᾶιον τοῦ iουνιου. Ἐν Βενεξίᾳ, 1852.

Μηνᾶιον τοῦ iουλιου. Ἐν Βενεξίᾳ, 1852.

Μηνᾶιον τοῦ αυγουστου. Ἐν Βενεξίᾳ, 1852.